

Л. В. Рудницька, старший викладач-методист Коростишівського педагогічного коледжу імені І. Я. Франка, кандидат педагогічних наук

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ Є. МАЛАНЮКА)

Ця стаття є методичною розвідкою щодо добору мовленнєвого матеріалу для лінгво-стилістичного аналізу на навчальних заняттях з гуманітарних дисциплін. Наведено зразки аналізу окремих слів та виразів як ознак авторського індивідуального стилю.

Ключові слова: мовленнєвий матеріал; лінгво-стилістичний аналіз; авторський індивідуальний стиль.

Сучасне заняття з гуманітарних дисциплін – благодатний засіб судосконалення моральних та духовних якостей особистості.

Добір текстів для аналізу, педагогічних методів та прийомів, через які можна це здійснити, – завдання надзвичайно відповідальне і складне. Його реалізація вимагає від викладача не тільки належної педагогічної майстерності, а й розуміння духовних потреб молодої людини, яка переживає в юнацькому віці знаменний перехід до усвідомленого естетичного сприйняття мистецтва, до вибору шляхів утвердження себе як особистості.

Одним із продуктивних шляхів пошуку власного “Я” нині є дослідження життєпису та творчості людини, яка може бути зразком для наслідування.

Як мудрий оповідач, який учить мислити, письменник здатний збагатити читача, піднести його до рівня своїх ідей та принципів моралі.

Довготривалий педагогічний досвід утверджує нас на думці, що позитивний вплив на свідомість юних читачів через приклад життя письменника – є висвітлення християнських істин, які проповідував майстер слова. Оскільки талант творця книги полягає не тільки у тому, що він пише розумом, а й у сприйнятті життя серцем.

Це розуміння надихається Богом. Бо саме з любові до ближнього творить письменник. Бо саме справжні книги вчать

читача добру через авторське розуміння цього складного і такого прекрасного почуття.

Біблія твердить: “Любов довго терпить, милосердствує, не гордиться, не шукає свого, не сердиться, не думає про зло, не радується неправді, а радіє істині” (Коринфянам 13:4).

Поетичне світобачення майстра слова, філософа-гуманіста ґрунтується на розумінні того, що Любов Христова, Благодать Божа допоможуть нашому народові вистояти у тяжкі для країни часи й утвердитись у правоті вічних ідеалів. Не хочеться вірити тим, хто нині стверджує, що повернення до Бога – дань моді. Повернення до Нього – це вимога і потреба часу, яка є надією на спасіння й оновлене буття. Тоді вникає запитання: чи не цією ідеєю жив у вимушеній еміграції поет Євген Маланюк?

Дати позитивну відповідь на це запитання нам допоможуть назви його збірок, які несуть “знакову” інформацію: “Земна Мадонна” (1934), “Проща” (1954), “Молитва” (зб. “Влада”, 1951), “Молитви” (зб. “Серпень”, 1964) назви окремих творів, які розкривають зміст поезії, емоційний стан автора-митця.

Щоб відтворити найвищу силу світового масштабу, поет звертається до образу Бога, який “... вічно пише пророчим пломенем сузір’я”, наказує вознести “... у мертвим небі пентаграму”, або ж керує як диригент “музикою зорь”.

Соціального значення набуває цей образ у змалюванні долі України: “Всевишній не став нам оборонцем”. А без господньої ласки народ приречений на владарювання Юди і Каїна. Саме у цих образах автор відтворює “чорні сили зла” (тих, хто призвів до братовбивчих воєн, до розбрату в Україні):

...сталева гарда

Не захистила: крапа кров.

Вже демон б’є останню карту,

Перемагаючи добро.

Як ніколи сучасно звучать рядки поета, присвячені Мойсею та Єремії, що повинні вивести український народ із пустелі зубожіння і бездуховності. Адже “... без Мойсея нас післав в туман, ми клянемо вже навіть ту годину, коли приснився сон про Ханаан”. Наш народ стоїть сьогодні перед вибором і в котре плекає надію на те, що віднайдеться “Старозавітний племін Єремії, щоб пропалить вже неминучу

тзму”. Символічний образ вогню і палаючого серця захисника народу стверджує реальність сподівання як самого автора-патріота, так і читача цього твору на краще майбутнє, на перемогу Добра над Злом.

Наших студентів нині цікавлять не тільки соціальні питання майбутнього українського народу.

Творчість Є. Маланюка дає змогу викладачам гуманітарних дисциплін вести “довірливу розмову з молодими людьми про те, що є важливим для внутрішнього “Я”, для серця, яке шукає правди” [1, с. 5]. Бог створив людину не завершеною, а відкритою до діалогу і розвитку. Але особистість, поставлена сучасністю у так звану “граничну ситуацію”, самотня. І лише в екзистенціональному спілкуванні одне з одним “... люди проникають у потаємні глибини...” [2, с. 14]. Відносини ж екзистенції з іншою екзистенцією – як комунікація і з трансценденцією – як віра – у вищих своїх виявах стають любов’ю. Любов до людини й Бога – це глибинне розв’язання всіх граничних ситуацій.

Господь допомагає Є. Маланюку залишатися людиною, майстром слова, патріотом. У діалозі з Ним автор вирішує багато життєвих питань:

Все визначає вічний Бог,

Всьому велить, всього сягає.

Як мудрий, турботливий батько, Він може бути “хмури” і “грізним”, а може забути “про синій спокій і в вічність нас заколисати”. Життєстверджуючим за значенням і силою зображення є образ Ісуса у вірші “Голгофа”, який “... з поколінь людських хотів Адамові прокляття стерти...”. Жертва Христа в ім’я роду людського стверджує силу Держави Божої та істину філософського буття особи: екзистенція (специфічно людське буття людини) спрямована на осягнення трансценденції (Бога і Власної Вічності) через індивідуально-інтимний прорив до неї.

Серед інших біблійних образів, використаних Є. Маланюком у поезіях, – св. Георгій Побідоносець, Пантелеймон, Архістратиг Михаїл, Апостол Архангел, Голуб-Дух, Магдалина, Месія та ін.

На особливу увагу заслуговує використання автором образу Матері Божої (Пречиста Діва, Пріснодіва, Марія).

Думаючи про долю Вітчизни, поет порівнює її з Мадонною, до якої можна звернутись і в радості, і в годину смутку.

У окремих поезіях образ Божої Матері – вірець для наслідування звичайній жінці (“Земна Мадонна”). У передмові до цієї збірки автор пише: “Перед нею (Земною Мадонною), як і перед всіма нами, – трудна путь очищення вогнем і бурями, сонцем і сніговіями” [3, с. 278]. У вірші “Антимарія” (1927) майстер слова засуджує ту земну жінку, що споганила себе розпустою, ту, яка “носить своє нечисте тіло, отруєне мертвою душою”. Проте в кінці твору звучить надія-заклик на очищення від гріхів. І хоч Марією цій жінці вже не бути, вона може стати Юдит: у апокрифічних книгах Старого Завіту ця благочестива вдова рятує своє місто від нашестя ворожих військ. У поезії “В ті розжевлені, хижі години...” (1926) Пречиста Марія по-жіночому плаче над долею шевченківської героїні Катерини (зб. “Земна Мадонна”).

Індивідуальний стиль Є. Маланюка різноплановий: він не обмежується використанням біблійних образів. Проте тлумачення ним Вічної книги йде від душі й тісно пов’язане з долею Вітчизни й простої людини. Воно допомагає викладачам знайти шлях до серця дитини, формуючи в ній розуміння краси й гармонії, національної самосвідомості. Осягнення життєвих цінностей, за Маланюком, лежить через Вічні образи й біблійні істини.

Список використаних джерел

1. Маланюк Є. Ф. Невичерпальність : Поезії, статті / Є. Ф. Маланюк. – К. : Веселка, 2001. – 318 с.
2. Токмань Г. Л. Методика викладання української літератури в старшій школі : екзистенціально-діалогічна концепція / Токмань Г. Л. – К. : Міленіум, 2002. – 317 с.
3. Jaspers K. Philosophi / Jaspers K. – Berlin, 1973. – Bd. 2. – 222 s.